

सामुदायिक वन र वन नीति

स्वागत कार्यक्रमका प्रमुख अधिकारी महासंघका केन्द्रिय अधिकारी अन्तर्राष्ट्रीय सञ्जालका घनश्याम पाण्डे हुनुहुन्थ्यो। त्यसै गरी महासंघका उपाध्यक्ष लगायतका पदाधिकारीहरू, क्षेत्रीय वन निवेशक विश्ववाचु तिवारी, कफ्सन नेपालका केन्द्रिय अधिकारीहरूलाई खतिवडा, प्रमुख दलका जिल्ला स्तरिय नेता, नेपाल पत्रकार महासंघ, गैरसरकारी संस्था महासंघका अधिकारी एवं प्रतिनिधिहरू अधिकारीका रूपमा रहनु भएको थियो।

जिल्ला महासंघ डोटीको पुष्पमाला रातो अक्षेत्र तिका सहितको स्वागतका साथमा शब्द एवं डेउडा नाँचवाट समेत स्वागत पाइयो। सो सत्रमा वन अभियानका वारेमा सत्रमा क्षेत्रवाट चर्चा गरियो। औ पचारीक स्वागत पश्चात औपचारिक रूपमा वैठक सञ्चालन गरियो। सिलगढी नगरपालिकाको सभाकक्षमा सञ्चालित वैठकमा ५० जना भन्दा बढी केन्द्रिय सदस्य एवं पदाधिकारीहरूको उपस्थीती रहेको थियो। वैठकमा केही सवालहरू प्रस्तावका साथमा परम्परागत प्रस्तावहरू थिए। महासंघवको सांगठनिक प्रतिवेदन, कोषाध्यक्षको आर्थिक प्रतिवेदन प्रस्तुत भए।

सवालहरू छलफल सबै सञ्चालनका लागि घनश्याम पाण्डे र मलाई जिम्मेवारी सहित वैठक स्थल जिम्मा लगाईयो। सामुदायिक छलफलवाट मूल्य रूपमा ७ वटा जल्दावल्दा सवालहरू पहिचान गरियो। संगठन विस्तार तथा सुदृढीकरण, उपभोक्ता मैती वन क्षेत्रका रणनीतिहरूको तिवारी, जिल्ला वन क्षेत्र समन्वय समिति, भावी संविधान सभा निर्वाचन केन्द्रित अभियान, वन कार्ययोजना निर्माण परिमार्जन, वन क्षेत्रका परियोजना तथा यसका प्रभावकारीता जस्ता जल्दा वल्दा सवाल पहिचान गरी वैठकको दोस्रो दिन ती सवालहरू माथि योजना वनाउने कार्य गरियो।

वैठकको अन्तिम तथा दोस्रो दिन सवाल सम्बोधनका लागि कार्ययोजना वनाउने कार्य भयो। यसै क्रममा हाल बन्दै गरेको वनसँग सम्बन्धीत नीति रणनीतिका वारेमा हाम्रो धारणाका वारेमा छलफल गरियो। हाम्रा विषयहरू समावेश गर्नका लागि आवश्यक रणनीतिहरू तयार गरिए। महासंघको संगठन चुस्त दुरुस्त वनाउन संगठन सुदृढिकरणको योजना सहित आपसी जिम्मेवारी वाँडफाँडको कार्य गरियो। साथै कार्यान्वयनको प्रतिवेदन सहित कसम खाइयो। वैठकको अन्त्यमा २१ वुँदै डोटी घोषणा पत्र तयार गरि वैठकको औपचारिक रूपमा समापन भयो। त्यस पश्चात डोटी जिल्ला महासंघको कार्यक्रममा पत्रकार सम्मेलन गर्ने काम भयो।

सामुदायिक वन उपभोक्ता महासंघ नेपालद्वारा उद्घोष गरिएको डोटी घोषणा पत्रमा संविधान सभाको निर्वाचन लागि मिति तोकी अविलम्ब संविधान सभाको निर्वाचन प्रक्रियाको थालनी

गर्ने र समयमै संविधान बनाउनका लागि वातावरण तयार गर्ने अपिल गरेको छ। त्यसै गरी स्थानीय निर्वाचन समेत यसै वर्ष भित्र गर्ने सरकार तथा राजनीतिक दलहरूलाई आव्हान गरेको छ। भावी संविधानमा प्राकृतिक सौत माथि स्थानीय समुदायको अधिकार तथा सामुदायिक सम्पत्ति माथि समुदायको संविधानिक हक स्थापनाको लागि प्रतिवेदन रहेको हुदा त्यहाँको समुदायिक वन समुहको संरक्षण, सबैदेव व्यवस्थापन गर्ने आव्हान गरिएको छ। वन क्षेत्र लगायत प्राकृतिक सौत सम्पन्नी निति तथा रणनीति वन नाँचदा अधिकार वालाहरूको अर्थ पूर्ण सहभागीतामा र परामर्श गरी उपभोक्ता मैती वनाउन पर्दछ। जिल्ला वन क्षेत्र समन्वय समितिले समुदायको अधिकार खोसीको हुँदा खारेजीको माग गरेको छ। उपभोक्ता समुहरूको अधिकार कटीती गर्दै चुरे संरक्षणको नाममा कार्यान्वयनमा ल्याएको राष्ट्रपति चुरे कार्यक्रमको घोर आपत्ति प्रकट गरेको छ। साथै उपभोक्ता समुहरूको अधिकार कटीती गर्दै घोषण गरिएका संरक्षित वन, संरक्षण क्षेत्र, राष्ट्रिय निक्षेपहरू तत्काल फिर्ता गर्ने अनुरोध गरेको छ। भएका

तयार गर्ने कम्तीमा २५ वर्ष दिर्घि कालिन रणनीतिका आधारमा समूहले वार्षिक योजना अनुसार काम गर्ने पाउने तर हालको गतिरोध उत्पन्न गराउने ५ वा १० वर्ष अवधीको अवधारणालाई निरुत्साहित गर्ने सम्बन्धित पक्षको धारणाको छ। डेउल्युरा जिल्लाको जोगवुढा खेत्रमा भएका वन विनासको सम्बन्धी मुद्दा विशेष अदालतमा विचाराधिन रहेको हुदा त्यहाँको समुदायिक वन समुहको संरक्षण, सबैदेव व्यवस्थापन गर्ने अधिकार सम्पन्नीत वन समुदायलाई नै दिने तथा समुह माफत वन वैदावर विकिंग वितरणको व्यवस्था मिलाई

हो भन्दा फरक पैदैन होला। त्यसैले जिल्ला महासंघको संसाधने दलहरूलाई पनि सलाम गर्नु सान्दर्भिक हुन्छ।

२०७० ज्येष्ठ ४ गते विहान चियाखाएर हामी टोली सोंकी गाडीमा काठमाडौं तिर फर्कियो। फर्किने क्रममा डेउल्युरा जिल्ला महासंघले विहान राजनीतिक दल, संघसंसद भेटधाट गर्ने कार्यक्रम राखेको रहेछ। दलका प्राथमिकमा छलफल भयो। दलका चुतिनिधि तथा पत्रकारहरूले जोगवुढाको वन विनासको घटनालाई प्राथमिकताका साथ चर्चामा ल्याए। वन महासंघले खेलेको भूमिकाको सराहना गर्दै खेलनु पर्ने भूमिका औल्याए। पत्रकारका तिखा प्रश्नको जवाब महासंघका पदाधिकारीहरू तथा जिल्ला वन अधिकार देवकोटाले दिने प्रयास गरिरहनु भएको थियो। यस वेलामा चुरे वन विनासलाई सम्बन्धित गर्ने उपायको वरिमा कान्तीपुर टेलीभीजनक लाल एरीले हामी कही साथीहरूको वीचार संकलन गर्नु भयो। सो कुरा विशेष सामाचारका रैपर रूपमा कान्तिपुर टेलीभीजनवाट वेलाको प्रशारण भएको थियो। कान्तीपुरको जनआवाजमा

मध्यान्ह तिर हामी डेउल्युरावाट तराई तिर ओरालो लाग्यौ।

खानीडाँडामा गै खाना खायौ। दिउँसो तिन बजेतिर अत्तेरिया आईपुगियो।

हामी सरासर पुर्व तर्फ लाग्यौ। कर्णाली चिसापानीमा चिसो खार्वा हाम्रो टोली अझे अगाडी वढ्यो। राती साढे ९ वेजे वुटवलमा आई वास वर्सीयो। ज्येष्ठ ५ गते विहान ५ वजे नै हाम्रो टोली काठमाडौं तिर हानीयो। दाउनेमा चीया चना खाए पश्चात विहानको शितलमा एकै पटक मलेखुको टुप्पी होटलमा खाना खान पुर्यौ। हाम्रो योत्रा अवधी भरमा नीति निर्माणका कुरा, वन आन्दोलनका अभिलेखहरूलाई तथा अन्य नीतिहरू नेपाली तथा सामान्य नागरिक कसरी हुन सक्लान् त्यसका लागि हाम्रो भूमिका कस्तो हुनुपर्दछ भन्ने विषयमा चर्चा परिचार्हाहरू भए। हामीले एक आपसमा प्रतिवेदन समेत जाहेर गर्ने कार्य गरियो। २ दिने वैठकलाई योत्रा को अवधी ४ दिनको हुँदा ४०० सयको खसीलाई पाँचसयको डोरी जस्तो भयो भन्ने विशेषण पनि गरियो। समय जे जस्तो खर्च भएता पनि सुदूर पश्चिम क्षेत्रमा यो जमघट आफैमा महत्वपूर्ण थियो। त्यहाँका उपभोक्ता, राजनीतिक दल, संघसंसद्धरूको वन अधिकारीहरू तत्काल संघसंस्था महासंघको सहयोग पुऱ्याउने कार्य आफैमा अनुकरणीय थियो।

हाम्रो टोली दिउँसो एक बजेतिर काठमाडौं उत्रियो। तर हाम्रो ज्यान लखतरान भएछ। मोटरवाट ओलर्दा खुट्टाले कामै नगरर मादक पदार्थले रन्धनेको मान्छे जस्ता भएछौं। जे भएपनि लामो योत्रा पार गरेर आएकोमा धार्मीक व्यक्तिले तिर्थ गए जस्तै हामीले पनि एक वन अयभानका एक तिर्थ सकेको महशुप गर्दै आफैनो वसाईको गन्तव्य तिर लाग्यौ।

यात्रा

भोला खतिवडा

संरक्षित क्षेत्र वहरूमा जनसहभागीतामूलक पढ्दीतीलाई आत्मसात गर्ने जोडादार माग गरेको छ। सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह र सामुदायिक वन उपभोक्ता महासंघ, नेपालका सबै तहका संरचनाहरूमा सुशासन सुदृढ गर्ने र समावेशीकरणलाई प्रभावकारी रूपमा व्यवहारमा उतारी कार्यान्वयनका लागि समूह देखि केन्द्र सम्म र केन्द्र देखि समूह सम्म वृहत रूपमा सुशासन सुदृढीकरण अभियान सञ्चालन गर्ने प्रतिवेदन जाहेर गरेको छ। त्यसै गरी वन माफिया, तस्करहरू, कतिपय काठ ठेकेदारहरू, केही भ्रष्ट वन कर्मचारीहरू र वन उपभोक्ता समूहका केही गैरजिम्मेवार पदाधिकारीहरू समेतको मिलेमतोमा सामुदायिक वनलाई माध्यम वनाई वन विनास र भ्रष्टाचार गरी अभूचीत लाभ लिई सिंगो सामुदायिक वन अभियानलाई बदनाम तथा असफल वनाउने कार्य भैरहेकोले त्यस्ता पक्षलाई तत्काल पहिचान गरी सशक्त रूपमा कानूनी कारबाही गर्ने यो वैठक राज्यका सम्बन्धित सबै निकायहरू समक्ष जोडादार माग गर्दै उक्त कार्यमा महासंघको तरफ वाट हैदै र सम्मको सहयोग रहने कुरा जानकारी गराएको छ। विश्वमा नै चर्चामा रहेको सामुदायिक वन अभियानलाई कार्ययोजनाको अवधीका कारणले गतिरोध देखा परिरहेको छ। यस्ता किसिमका अवरोध तत्काल हटाउन सामुदायिक वन विकास कार्यक्रमको मागदर्शन दोस्रो परिमार्जन अनुसार हरेक जिल्लास्तरमा सामुदायिक वनको अवस्था विश्लेषण गरी सहज रूपमा कार्ययोजनाका अवधी थप गरिन पर्दछ। त्यसै गरी यो सवाललाई दिर्घकालिन रूपमा सम्बोधन गर्नका लागि सामुदायिक वन सबैका लागि, सधैका लागि भन्ने मर्म अनुसार समूहले